
bladerend in mijn proefschrift valt het me op dat er onder ‘mijn’ intellectuelen wel veel priesters – en ex-priesters! – waren, maar zo weinig theologen. En voor zover zij er in voorkwamen, bedreven zij althans *en public* nauwelijks theologie.

Uit mijn proefschrift wordt duidelijk, dat de katholieke intellectuelen zich aan het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw terugtrokken uit het kerkelijk debat. Naar ik toen veronderstelde werd dat veroorzaakt door een gebrek aan succes: Rome was doende de teugels stevig aan te trekken. Maar helemaal lekker zat het hen ook na 1970 niet: het kerkelijke wel en wee bleef aan hen trekken. In 1985 organiseerden drie respectabele organisaties van katholieke intellectuelen: de Radboudstichting, het Thijmgenootschap en de Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving, het symposium ‘Katholieken en cultuur’. Er waren gerenommeerde sprekers uit het buitenland ingevlogen: twee sociologen en een psycholoog.⁴ In *Elseviers Magazine* maakte de filosoof Henk van Luijk onder de titel: ‘de ontredde van katholiek Nederland’ de kachel aan met het resultaat ervan.⁵ Ik veroorloof mij een wat langer citaat:

Steeds duidelijker blijkt de laatste jaren dat het katholiek Nederland ontbreekt aan een theologische cultuur (...) In het katholieke milieu pleegt men niet over God te praten. Men praat over de kerk, eindeloos, men praat over de onvergetelijke mens Jezus, maar praten over God wordt als enigszins gênant ervaren (...) Het gevolg is onder meer dat men collectief aan de basisintuïties van het geloof voorbijpraat. Men praat wel, niet te stuiten zelfs. Katholiek Nederland kakelde dat het tot ver buiten de grenzen te horen was, maar men sprak niet over God. Men sprak des te meer over de vraag ‘hoe je nog over God kunt spreken’. Geloofsoverdracht was het thema, niet geloof. Nederland haalde de voorpagina’s met een Nieuwe Katechismus, een nieuwe manier van praten over het geloof. Het geloof zelf kreeg beduidend minder aandacht.

Hier legde Van Luijk voor mij een link tussen mijn intellectuelen-onderzoek en mijn thomistische vorming, een link die mij sindsdien is blijven intrigeren. Jan Roes deed daar, met zijn artikel ‘Een gemankeerde emancipatie’ in 1980 nog een even intrigerende schep bovenop.⁶ Het resulteerde wat mij betreft allemaal in verschillende studies over de betekenis van het neothomisme voor de intellectuele emancipatie van de katholieke intellectuelen in de katholieke kerk in de late negentiende en twintigste eeuw.⁷ Dat het denken van Thomas van Aquino wel degelijk relevant kon zijn werd mij in die

³ De Grijs was een leerling van de Nijmeegse hoogleraar G.P. Kreling OP. Over hem: G.P. Kreling, *Het goddelijk geheim. Theologisch werk van G.P. Kreling OP*, ingeleid en uitgegeven door F.J.A. de Grijs e.a., Kampen 1979.

⁴ Over de invloed van de sociale wetenschappen op het Nederlands katholicisme, zie *Het Verraad der Clercken*, en nog recent: Chris Dols, *Fact Factory. Sociological Expertise and Episcopal Decision Making in the Netherlands 1946-1972*, Nijmegen 2015.

⁵ In: *Elseviers Magazine*, 41 (1985), nr. 3, p. 50-54.

⁶ Jan Roes, ‘Een gemankeerde emancipatie. Het ‘tekort’ der Nederlandse katholieken in de wetenschap sinds het einde van de 19^e eeuw’, in: B. Alfrink e.a., *De identiteit van katholieke wetenschapsmensen* (Baarn 1980), p. 141-174.

⁷ Recent bijvoorbeeld in: Lodewijk Winkeler, ‘De grote worsteling onzer dagen. De neothomistische scholing van Alphons Ariëns (1860-1928)’ (Ariënslezing 2016), in: <http://www.arienscomite.nl/index.php/arienslezingen>